

“La meua vocació de pintor és

absoluta”

El pintor Joan Castejón (Elx, 1945) va formar part durant els anys seixanta de l'anomenat Grup d'Elx i va patir tres anys de presó a causa del seu compromís antifranquista. Avui continua fidel a la seua gran passió: la creació, i reivindica més que mai la llibertat de l'autor.

La pintura de Castejón sempre ha tingut una doble lectura, una de purament artística i una de més política, que mirava el “compromís” de les obres; però ara sembla que les coses són diferents.

—Sí. Podria dir que estic políticament de vacances. Sempre he estat vinculat a l'esquerra i tangencialment al nacionalisme perquè els problemes socials m'afecten inevitablement i perquè em preocupa molt la supervivència d'allò que ens identifica com a poble, la llengua, la cultura, el territori, etc. Si dic tangencialment respecte al nacionalisme és perquè les fronteres em fan pànic, crec que al darrere sempre plana l'amenaça de l'exili i de la divisió: entre el nord i el sud, pobres i rics, iots i pasteres, i pense que els problemes humans són molt semblants i els més importants haurien de tenir solucions col·lectives. Durant molts anys he estat un autor compromès, que no vol dir pamfletari, però a partir dels vuitanta vaig notar que aquest compromís contaminava la meua obra i vaig decidir evolucionar i deixar més lliure la meua autèntica vocació, que és la de creador d'imatges.

—Com va començar a pintar?

—De manera autodidacta, jo era un xiquet del medi rural d'Elx que, com molts altres, havia de treballar per ajudar la família, primer al camp i després en una fàbrica de calcer, que pagava millor. L'única diferència era que en el temps lliure jo dibuixava i mode-

lava tant com podia. Als dotze anys ja era el que anomenen un “pintor de diumenge”. No podia ser altra cosa. La meua vocació és absoluta.

—No va rebre cap ensenyament?

—No, a la nit anava a escola per llegir, escriure i fer comptes, no hi havia temps per a més. El dibuix era per a mi una pura intuïció.

—Hi havia alguna tradició familiar, algun parent artista?

—No, en absolut. La meua era una vocació solitària i bastant obsessiva. Aprofitava les vacances per anar a Peníscola o Conca per pintar paisatges i recorde que un cap de setmana em vaig escapar amb un amic a Madrid per veure el Museu del Prado; em vaig quedar absolutament impressionat.

—Com va arribar a l'escola de Belles Arts de València?

—Amb els meus dibuixos m'havia presentat als premis de molts pobles de la rodalia i els havia guanyat tots, fins i tot havia eixit a algun periòdic, de manera que em vaig decidir a anar a València per estudiar més i millorar la meua tècnica. Em vaig dur una sorpresa molt desagradable perquè m'exigiren el batxillerat, i jo no el tenia.

—I aleshores?

—Després d'un any em van fer un examen i em van admetre, però ja era massa tard perquè havia perdut l'interès i ni tan sols vaig acabar el primer curs, sentia que era perdre el temps.

—Per què?

—Perquè jo ja era pintor. L'any 1964, vaig anar amb els meus llenços a la ga-

"El 'món cultural' es mou massa ràpid, hi ha molta 'pose' i molt de 'soroll', i el procés de creació necessita temps i silenci"

leria Mateu de València per ensenyar la meua obra. Aleshores estudiava, pintava i treballava en un taller d'es-cultura i també en un de falles per guanyar-me la vida. Recorde perfectament que el vell Mateu em va dir: "Tu eres pintor" i jo m'ho vaig creure. Allò va ser per a mi com un bateig. Li vaig dir si em podia fer una exposició i em va fer un lloc a la programació.

—Com va anar?

—Francament bé, des d'aquell moment visc de la pintura.

—Durant aquell temps a València va ser quan el van empresonar.

—Sí, em van detenir en una manifestació del primer de maig del 1967. Després hi hagué un judici, un procediment del tribunal d'ordre públic i fins un consell de guerra perquè m'acusaven d'haver pegat els policies.

—Per què va anar a la manifestació?

—La meua generació, els que vam nàixer a la immediata postguerra vam desembocar cap als anys seixanta amb la visió que tot estava per refer i que callia capgirar la situació. Quasi tots érem autodidactes i estàvem cansats d'aquells "25 años de paz". Entre els universitaris i els obrers conscienciats s'anava perdent la por a la dictadura. Belles Arts no ha estat mai un exemple de politització, però jo compartia l'estudi amb un estudiant de filosofia, que em mantenia informat i fins i tot em

feia parlar als centres socials semiclan-destins de l'època.

—Imagine que l'experiència a la presó seria dura...

—Van ser quasi tres anys, a València, Terol i les Canàries. Jo tenia vint anys i allò va ser molt dramàtic i a la vegada molt poderós.

—Però va continuar pintant.

—Jo ja havia fet exposicions personals i col·lectives, era un poc conegut i la meua detenció va causar estupor i va provocar solidaritat. Totes les setmanes m'arribava material des de Belles Arts per poder dibuixar, la galeria Val i 30 de València em venia dibuixos i el Grup d'Elx, que ja m'havia inclòs com un dels seus integrants, m'exposava pertot arreu. Per a mi el treball era una espècie de teràpia i d'escola, una espècie de crit de ràbia, crec que durant aquell període vaig pintar amb els budells.

—Pintava totalment aïllat?

—Sí, i això em feia ser molt genuí, l'obra rajava d'una manera impulsiva. A la presó em vaig polititzar i vaig veure que la vida podia ser molt dura i que la realitat podia aixafar-te.

—Qui formava aquell Grup d'Elx?

—Sempre dic que érem cinc. Per un costat, quatre pintors, Sixto, Albert Agulló, Antoni Coll i jo, i per un altre, un crític, Ernesto Contreras, que ens donà cohesió i el que redactà el manifest, que, en certa manera, va justificar que fórem percebuts com a grup.

—Quines eren les característiques generals que els definien?

—Teníem una consciència obrerista i una voluntat clara de popularitzar l'art, però quant a l'evolució tècnica i creativa érem molt independents. Hi havia iniciatives conjuntes que jo trobe que eren molt interessants tot i que ara puguen resultar ingènues.

—Per exemple?

—Fèiem exposicions que denominàvem de campanya popular. Al costat de cada quadre especificàvem, a part de les dades habituals com el títol, la tècnica i l'autor, el nombre d'hores que ens havia costat executar el quadre. Després calculàvem a quant cobrava l'hora un jornalero, o un obrer de la construcció o el calcer, i segons això

posàvem preu a l'obra.

—No devien ser quadres molt cars.

—No, la veritat és que no, i com que eixien molt barats, aquella política de preus ens obligava a treballar molt. Després he sabut que alguns col·leccionistes, que no són precisament obrers, compraven quadres aprofitant aquella oportunitat. Com veus, allò no era molt eficaç per als objectius que preteníem, però tenia un sentit i a mi és una de les coses que més m'agrada recordar d'aquells anys.

—Com veu ara el compromís social?

—Estàvem fastiguejats d'aquella nit que va durar quaranta anys, que va ser com un retorn a l'edat mitjana, i durant els anys setanta es va viure una eufòria excessiva. De sobte vam desembocar en situacions inesperades i en nom de la democràcia hi hagué renúncies que jo considere inexplicables. I a poc a poc hi ha hagut una acceptació general de l'estat de coses, una apatia que considera moltes coses, algunes molt greus, com el que passa amb les pasteres o la globalització, com a fenòmens inevitables.

—Què va fer en eixir de la presó?

—Volia exiliar-me i ho tenia tot preparat. Com que els que havíem passat per la presó perdérem el passaport, no podia viatjar, però havia aconseguit ajuda per fugir cap a París. Ma mare se'n va assabentar i es va posar molt trista, recorde que va comentar que allò era com separar-nos per sempre i això em va aturar. Havia reprès el treball i, entre altres coses, col·laborava amb el grup de teatre la Carátula fent alguns decorats. Ells també volien canviar d'aires i em van preguntar: "On podem anar?" Jo els vaig dir: "Jo no tinc passaport, de manera que el lloc més lluny on puc anar és a les Canàries". Pensat i fet. Em contractaren com a actor, em donaren un paper en una de les obres que representaven i ens n'anarem a les Canàries.

—De què feia?

—De Cristòfor Colom, amb el temps resulta un poc irònic haver fet de conquistador.

—Durant quant de temps va canviar la pintura per la interpretació?

—El paper va ser només una excusa

per viatjar. A Canàries vaig començar de seguida amb nous projectes pictòrics, vaig començar a rellegir *Cien años de soledad* i a fer alguns dibuixos per il·lustrar el llibre. Un periodista d'allà se n'assabentà, va veure els dibuixos i va dur Mario Vargas Llosa i Carlos Barral perquè vegeren el que jo estava fent. Ells s'hi van interessar molt i em van proposar de fer una exposició a Barcelona. Vaig acceptar, vaig inaugurar a Las Palmas, després vaig anar a Barcelona i finalment acabarem a València, i allà ens vam instal·lar durant un temps. Dic "acabarem" perquè aleshores ja érem una família, la meua dona Paca, que havia conegut a les Canàries, la nostra filla Arminda i jo.

—Quan comença a produir-se aquell canvi en la seua forma d'expressar-se de què parlàvem al principi?

—A principi dels anys vuitanta. Per fi vaig obtenir el passaport i vaig viatjar a l'estranger i vaig fer-hi també exposicions, a Tolosa, a París, a Suïssa... La meua saturada iconografia de cranis, gossos, rates, maniquís, pells cosides, etc., va donar pas als grans plànols i al color fins a l'abstracció; crec que vaig canviar els budells pel cor com a instrument de treball.

—Vostè sempre ha reivindicat el dibuix com a forma d'expressió.

—Sí, continue sent un "pintador" solitari i probablement un poc anacrònic. La pintura, l'escultura i el dibuix poden ser instruments poderosos de comunicació, emparentats amb la paraula. Quan jo em deixe anar, al llenç ixen coses que ni pensava i sobretot és en el dibuix on més es produeix aquest efecte de metàfora que podria lligar amb la poesia per la seua immediatesa, l'espontaneïtat i la precisió. Crec que és la millor eina que tinc per traduir en imatges el que pense sobre la vida, i aquesta frescor és també captada per l'espectador. Tinc la impressió que quan dibuixe estic pensant sobre el paper i això puc fer-ho entre altres coses, gràcies als 2.000 dibuixos que vaig fer a la presó. He defensat el dibuix i he fet exposicions només de dibuixos, perquè per a mi el dibuix és una finestra de llibertat.

—Fa molts anys que Castejón forma

"La pintura, l'escultura i el dibuix poden ser instruments poderosos de comunicació, emparentats amb la paraula. Quan jo em deixe anar, al llenç ixen coses que ni pensava..."

part indissoluble de la vida cultural de la Marina. Quan va arribar a Dénia?

—La meua primera visita va ser l'any 1964, m'hi va portar un amic escultor que tenia a València i que insistia que m'agradaria molt. L'any següent hi vaig fer una exposició i vaig consolidar alguns clients, de manera que ja hi tenia un cert lligam. En acabar l'exposició de la sèrie de *Cien años de soledad*, m'havia instal·lat a València i baixava sovint per passar alguns dies fins que vam comprar un terreny i vam construir la casa.

—Ha pensat a anar-se'n a un lloc més connectat amb els circuits artístics?

—No, ací estic molt bé, i a més no crec que em deixaren. Fa uns anys vaig fer un intent perquè tenia alguns problemes econòmics i vaig pensar de vendre la casa però els amics m'organitzaren un homenatge i vam promoure que l'ajuntament em nomenara fill adoptiu. Crec que va ser una manera de fer-me xantatge, però estic molt content, jo sempre dic que vaig nàixer a Elx però sóc de Dénia.

—Com veu l'entorn cultural valencià?

—Jo sóc un professional i visc de la meua obra però rarament coincidesc

amb l'anomenat "món de l'art", que és un món que no m'agrada i on no em sent involucrat. M'agrada estar informat com a espectador i per això viatge a bienals i a altres propostes, i crec que són un bon "mirador d'art" però sempre veig aquestes coses com a espectador. El "món cultural" es mou massa ràpid i jo sóc més lent. Hi ha massa soroll, molta "posició", i que els processos d'evolució artística són lents i necessiten silenci.

—Com veuria una exposició seua a l'IVAM?

—Si arriba l'ocasió serà benvinguda però no faré res per buscar-la.

—Què sent quan treballa?

—La meua obra és un desembossador de l'ànima, mentre treballa estic satisfet, quan treballa m'ho jugue tot i és en el moment de la faena quan triomfe o fracasse, després l'obra acabada ja quasi no m'interessa. Vull caminar per la investigació plàstica pura, pense en pintura i somnie en formes noves. Vull pintar i experimentar i buscar constantment, i ara puc fer-ho amb molta llibertat.

Jordi Sebastià